

Turun yliopisto
Kulinaarinen tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Antti Halonen, 67690
21.11.2009

”Myö naatittiin monenlaista sekotusta” - kulinaria Jaakko Tepon laulussa *Jälkitauti*

1. Johdanto

Ylä-Savon sydämessä sijaitseva Iisalmi on tuottanut vuosikymmenten mittaan useita menestyneitä huumorilaulajia ja -yhtyeitä. 1980-luvulla laajaan kansalliseen menestykseen nousi Jaakko Teppo, 1990-luku ja 2000-luvun alku oli mopokerhonakin tunnetun Halavatun Pappojen kulta-aikaa, ja tuoreimpana menestystarinana voidaan pitää Kaytanhousoja-yhtyettä.

Koska olen syntyjäni iisalmelainen ja pidän näistä paikallisyhtyeistä, sekä opiskelen kulinariaa, valikoitui kandidaatintutkielmani luonnollisesti näiden seikkojen yhdistämisestä. Vaikka omaan henkilökohtaiseen suhteen savolaiseen huumorimusiikkiin, tämän suhteen tiedostamalla luotan pystyväni lähestymään aihetta tiukan kulinaaristieteellisestä näkökulmasta.

2. Tutkimuskysymys, aineisto ja metodologia

Tutkimuskysymyksenäni on, että mitä kulinaarisia aspekteja Jaakko Tepon lauluissa on, ja miten ne esitetään. Toisin sanoen tahdon selvittää millä tavoin ja missä yhteyksissä ruokaa ja juomaa hänen lauluissaan käsitellään. Lisäksi pyrin mahdollisuuksien mukaan selvittämään ruokiin ja juomiin yleisesti liitettäviä mielikuvia ja käsitteitä.

Kandidaatintutkielman asettamien laajuusrajoitusten vuoksi keskityn tutkimuksessani kappaleeseen *Jälkitauti*. Riittävän kapea aiheajaus mahdollistaa myös tarkemman ja syvemmän analyysin kyseisissä kappaleissa. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston riittävydestä on kirjoittanut kerrassaan osuvasti myös Klaus Mäkelä: ”Väljä, mutta silti käyttökelpoinen ohje on, että aineistoa ei kannata kerätä liikaa kerralla” (Mäkelä 1992, 52).

Aineiston käsittelyssä käytän kvalitatiivisia sisältöanalyttisiä menetelmiä. Sisältöanalyysin avulla puran laulussa Tämän jälkeen avaan kvalitatiivisen analyysin avulla kappaleita ja niissä esiintyviä kulinaarisia aspekteja syvemmin. Perinteisen sisältöanalyysin lisäksi hyödynnän myös diskurssianalyttisiä menetelmiä tekstin erittelyssä. Diskurssianalyysissä havaintoaineisto prosessoidaan kolmivaiheisen makroanalyysin avulla. Makroanalyysi etenee seuraavalla tavalla: 1. Merkityksettömien yksityiskohtien poisto. 2. Yleistys. 3. Konstruointi. (Hoikkala 1992, 147-149).

Teoreettinen lähtökohtani on ensisijaisesti konstruktivistinen. Toisin sanoen en usko kappaleiden kuvaavan mitään varsinaista faktamaailmaa, eikä tutkimuksen avulla sellaista voi siten löytää. Sen sijaan kappaleet ja niissä esiintyvät käsitteet muodostavat oman todellisuutensa, joka muovautuu vuorovaikutuksessa kappaleen kuuntelijan kanssa. Koska kuuntelija vastaavasti muuttuu muun muassa ajan ja alkoholin kuluessa, on yleistysten tekeminen musiikista ja sen kuuntelemisesta varsin monimutkaista.

3. Taustaluku: Jaakko Teppo ja *Jälkitauti*

Jaakko Teppo syntyi helmikuussa 1953 Iisalmessa, Ylä-Savon ytimessä. Koulutustaan vastaavaa työtä koneinsinöörinä hän ei ole tehnyt lainkaan, vaan keskittynyt kuplettilaulujen kirjoittamiseen ja niiden esittämiseen. Jaakko Tepon suosion huippu osui

1980-luvulle, jolloin häneltä ilmestyi yhteensä kuusi levyä. Maininnan arvoinen seikka on myös se, että Teppo voitti vuonna 1984 hänet valittiin Suomen seksikkäimmäksi miesesiintyjäksi. 1990-luvun alussa työkyvyttömyyseläkkeelle jäänyt Teppo kirjoittelee nykyään pakinoita. (Lähde: Wikipedia).

Vuosien 1978 ja 1979 kuplettilaulun suomenmestaruuksien voiton myötä Jaakko Teppo sai levytyssopimuksen ja vuonna 1980 ilmestyi ensilevy: Ruikonperän multakurkku. Kyseiseltä levyltä löytyvä raita numero 10 on tämän tutkimuksen aineistona toimiva *Jälkitauti*-kappale.

4. *Jälkitauti*

Jälki tauti kertoo nimensä mukaisesti taudista, joka tulee jälkeensä. Toisin sanoen kyseessä on juhlien jälkeisen olotilan kuvaus. Päästäkseni laulun kanssa samalle aaltopituudelle pyrin toteuttamaan kuvatunkaltaisen olotilan – tosin varsinaista laulun rekostruointia en tutkimusresurssien niukkuuden vuoksi pystynyt yksityiskohtaisesti toteuttamaan.

Laulussa kuvataan illanvieron antimia varsin neutraalisti: ruokaa ja juomaa ei erityisesti kehua, muttei myöskään moitita. Ruokalajit vaikuttavat kansanläheisiltä: ”suolaa, lahnaa ja sianpotkaa”-tilauksella ei saisi illallista kovinkaan monessa nykyravintolassa. Sen sijaan illan juomapuoli on yhä yleisessä käytössä: marjamehua, vodkaa ja ”monenlaista sekotusta”.

Jälkitaudin varsinainen ydin on kuvaus pahasta olost, jota kulinaarisin apukeinoin yritetään helpottaa. Laulun kertojan ensimmäinen yritys poistaa jälkitauti on käyttää teknistä apuvälinettä, linkoa, virkistäväksi tarkoitettua marjamehun tekemiseen. Tämän epäonnistuttua lingon laakereiden hajoamisen myötä kertoja siirtyy toiseksi parhaaseen vaihtoehtoon: veteen¹.

¹ Veden tarpeesta jälkitaudin hoitamisessa löytyy laulullisia kuvauksia myös toisaalta: ks. SKO:n laulukirja

Varsinainen laulun ratkaisu ja samalla kulinaarinen kohokohta tulee esiin viimeisessä säkeessä. Siinä ”Partasen suolamuikut²” nostetaan korkeaan arvoon. Kalojen maullisen ylistyksen sijaan kertoja kuitenkin korostaa niiden suurimman merkityksen löytyvän (tuhdista) suolauksesta: riittävästä kalojen nautiskelusta jano yltyy ja juomapuoli alkaa taas maistua.

Seuraavaksi käsittelen *Jälkitautilia* van Dijkin diskurssianalyttisin menetelmin, toisin sanoen makroanalyysin avulla. Merkityksettömien yksityiskohtien poisto, yleistys ja konstruointi tarkoittaa tämän tekstin tulkinnassa seuraavaa: ensiksi laulusta poistetaan tarkat kuvaukset juomisista, syömisistä ja illanvieron kulusta. Seuraavaksi yhdistetään jäljelle jääneet tiedot (juotiin, syötiin, tanssittiin, huono olo) yhteen. Lopuksi konstruoidaan esiin jäljellejääneistä tiedoista tekstin pääidea. Ensimmäiset kolme säettä voidaan siis tiivistää sanaan ”juhlittiin” ja viimeiset kolme ilmaisuun ”helevetimoinen krapula”.

Tiukalla diskurssiivisella makroanalyysillä Jälkitautili voidaan siis kulinaarisessa mielessä tiivistää vapaamuotoiseen fraasiin: ”Viinoo ja ruokoo män’, jälkitautili tulj – tuikku pelastuap”.

5. Lopuksi

Loppuyhteenvedon voidaan todeta *Jälkitaudissa* sekä ruoan että juoman olevan oleellinen osa sekä illanviettoa, että tästä seurannutta jälkitautilia. Alkoholijuomat näyttävät samaan aikaan pahan olon aiheuttajina, että siitä eroon auttajina. Muut juomat (mehu, vesi) esitetään alkoholijuomien rinnalla vähemmän tärkeitä, mutta ei silti merkityksettöminä, nautintoaineina.

Tutkimuksen avaamina mahdollisina jatkokohteina on Jaakko Tepon muun tuotannon tulkitseminen vastaavin menetelmin ja tulosten yhdistäminen laajemmaksi kulinaariseksi tilastoinniksi ruokien ja juomien käytöstä Tepon lauluissa. Toinen mahdollinen tutkimussuunta on lähestyä laulun kulinariaa rekonstruoida sen tapahtumat mahdollisimman tarkasti, eli esimerkiksi *Jälkitaudin* tapauksessa iltaa tismaleen kuvatun

”Lauletaanpas vedestä” 2. säkeistö.

² Partasella ei viitata tässä tapauksessa kalakukoista tunnettuun Kuopion Partaseen, vaan Iisalmen kauppahallissa 1960-luvulla myyntipistettä pitäneeseen ”Kala-Partaseen” (Iisalmen Sanomat 20.12.2008)

kaltaisesti ja hankkia tutkimuksen kannalta otollinen - täsmälleen oikeanlainen - jälkitauti.

6. Lähteet

Hoikkala, T. (1992): Teun A. van Dijk:n diskurssianalyysi. Teoksessa: Mäkelä, K. (toim.): *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. 1992. Priima-offset Ky, Helsinki.

Iisalmen Sanomat, 20.12.2008. Online. Viitattu 18.11.2009. URL:

<http://www.iisalmensanomat.fi/uutiset/yla-savo/keskustaan-kahviloita-autot-pommisuojaan/314817>

Mäkelä, K (1992): Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa: Mäkelä, K. (toim.): *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. 1992. Priima-offset Ky, Helsinki.

Wikipedia: Jaakko Teppo. Online. Viitattu 21.11.2009. URL:

http://fi.wikipedia.org/wiki/Jaakko_Teppo

Liite 1. ”Jälkitauti”

Mulla olo nyt on, josta kukkaan ei naati.

Mulla päässäni on niin helevetin kova jäläkitaati.

Minä illalla olin, sitä kavun nyttien tässä,

Restaarantissa iltoa viettämässä.

Oli pöövässä marjamehua ja votkoo,

Oli suolaa, lahnoo ja sian potkoo.

Myö naatittiin monenlaista sekotusta,

Vähän muutaki ku kansalaisluottamusta.

Mulla kiinni, mäni siellä räppänä,

Rahapussi on nyt kämpillä kärpäsläppänä.

Myö tanssittiin valssit ja polokat niin rippeet,

Sitä varten on piälliseks myössiin sivut kipeet.

Tänä aamuna mehua hedelmistä tein, voi saakeli,

Niin kiireellä että lingosta palo laakeri.
Kun heräsin, mua janotti niin kovasti, että
Akka hak' kylän kaivosta veskelkalla vettä.

Koko aamupäivän köllöttelin kylmä kiäre otalla,
Vähän väliä piti pistäytyä potalla.
Muijakkii jo kyseli, jotta "Misä se on oikeen käynä,
Ku päivä ei oo ies puolessa ja potta on täännä?"

Tänä uamuna en oo vielä ottana yhtään tuikkua,
Akka meni Partaselta hallista ostamaan suolamuikkua.
Partaselta hallista helekatin hyviä muikkuja saa.
Niitä ku syöpi, niin iltapäivällä alkaa janottaa
Taas uuvestaan.
Aeku ihanaa.
Nähhään pubilla.